
Muotoiluala lukuina

Muotoilualan yritysten
suhdanne- ja toimialaraportti 2013

Kansantalouden muotoilu – missä, miten ja kenelle?

Muotoilijat, eli muotoilun Kisa-ammattilaiset (*Knowledge Intensive Service Activities*) ovat muotoilualan erikoiskoulutettuja asiantuntijoita, jotka työskentelevät muotoilua tuottavissa palveluyrityksissä, muotoiluintensiivisessä teollisuudessa tai eri toimialojen yrityksissä ja organisaatioissa.

Muotoilualojen palveluyritykset tarjoavat suunnittelupalveluita erikoistuneissa yrityksissään, joita voidaan kutsua termillä muotoilun KIBS-yritykset (Knowledge Intensive Business Services). KIBS-palveluja tuottavat muotoiluyritykset toimivat teollisen suunnittelun, graafisen suunnittelun ja sisustusarkkitehtuurin erikoisaloilla. KIBS-yrityksiä kutsutaan palveluntuottajiksi siksi, että niihin ei sisälly tuotteiden valmistusta.

Nämä yritykset synnyttävät ja välittävät uusia ajatuksia ja osaamista esimerkiksi julkisyhteisöihin, yrityksiin ja muihin yksityisiin yhteisöihin. Muotoilualojen ammattilaiset tukevat asiakasorganisaatioiden, kuten tuotevalmistusta harjoittavien teollisten yritysten toimintaa tarjoamalla ulkopuolisia asiantuntijaratkaisuja vaativiin erityistilanteisiin.

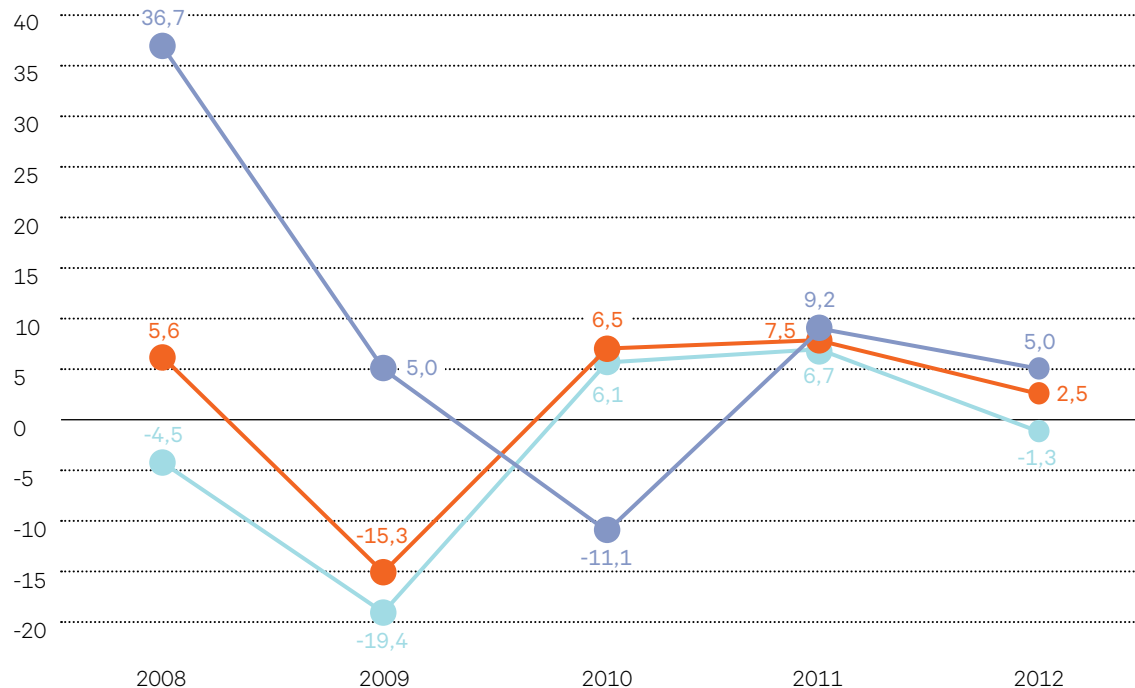
Muotoiluintensiiviseen teollisuuteen kuuluu teollisia sarjavalmistajia, pk-yrityksiin luettavia piensarjatuottajia sekä käsityöalan yrityksiksi rinnastettavia tuotteiden valmistajia. Muotoiluintensiivisessä teollisuudessa muotoilukustannukset ovat suhteellisen pieniä, mutta tärkeä osa yrityksen toimintaa kuten suunnittelutyö yleensäkin. Varsinaista puhdasta muotoilupalvelujen ulosmyyntiä on niillä vähän, sillä tehty työ sisältyy valmistettuihin tuotteisiin. Muotoilupanoksen merkitys korostuu ja henkilöityy usein tekijöihin siirryttäessä teollisesta sarjavalmistuksesta piensarjatuotantoon tai käsityömäiseen tuotteiden valmistukseen.

Taideteoksen luonti lukeutuu toimialaluokituksessa palvelualoihin, vaikka toimialalla valmistetaan fyysisiä tuotteita. Toimiala poikkeaa tavanomaisesta käsityövalmistuksesta siten, että taideteosten luonnissa on kysymys yksilöllisten ja ainutkertaisten taidekäsitöiden yms. teosten valmistuksesta. Muotoilun merkitys on suuri ja henkilöitynyt taideteoksen tekijää sekä hyvin vaikeasti rahamääräisesti erotettavissa tekijän valmistustyöstä.

Yritykset, julkisyhteisöt ja muut organisaatiot hankkivat tarvitsemansa muotoilun KIBS-palvelut ostopalveluina ulkopuolisilta palveluntuottajilta tai palkkaavat omia näiden muotoiluasiantuntijoita eli muotoilun kisa-ammattilaisia, omaan organisaatioonsa. Monet organisaatiot yhdistelevät ulkoa ostettuja ja sisäisesti tuotettuja muotoilupalveluja. Asiakastoimialoja ovat mm. tekstiili- ja vaatetus-teollisuus, sähkö- ja elektroniikkateollisuus, metalliteollisuus ja muu teollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa, informaatio ja viestintä ja liike-elämän palvelut.

Liikevaihdon kehitys muotoilualalla ja Suomen koko yritystoiminnassa 2008–12

Liikevaihdon kehitys muotoilualalla ja Suomen koko yritystoiminnassa 2008–2012

Prosenttia ■ Muotoilun KIBS-palvelut ■ Muotoiluintensiivinen teollisuus ■ Koko yritystoiminta

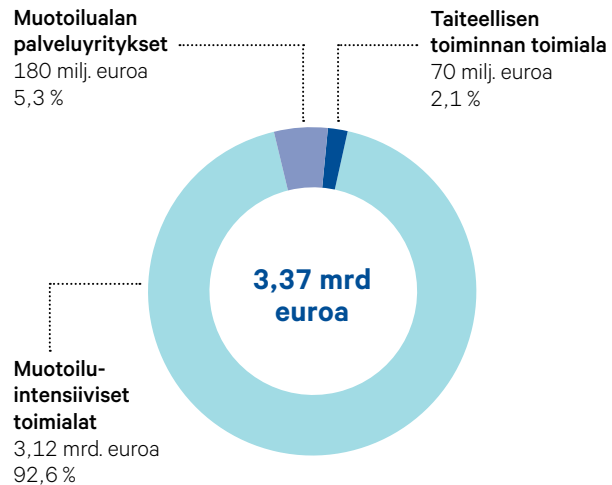
Liikevaihdon kehitys muotoilualalla ja Suomen koko yritystoiminnassa keskimäärin käyvin hinnoin 2008–12, prosenttia.

(Lähde: TEM:n Toimiala Oonline.) © ORNAMO RY

- Muotoilualan yritysten tuottavuus aleni tuntuvasti vuonna 2009, mutta on sittemmin kohentunut hieman nopeammin kuin koko yritystoiminnassa keskimäärin.
- Muotoilun KIBS-yrityksissä liikevaihto kasvoi viisi prosenttia vuonna 2012. Muotoiluintensiivisessä teollisuudessa vallitsi lähes nollakasvu, joskin toimialakohtaiset erot ovat suuria. Kasvu oli reippainta vaatteiden valmistuksessa, mutta myös nahkatuotteiden, metallituotteiden ja tekstiilien valmistuksessa päästiin plusmerkkisiin liikevaihdon kasvulukuihin vuonna 2012.
- 2010-luvulla tapahtuneesta kasvusta huolimatta liikevaihdon reaalin määrä on useimmilla muotoilualoilla alhaisempi kuin vuonna 2008. Poikkeuksen muodostavat muotoilun KIBS-toimialat, kultasepän tuotteiden ja nahkatuotteiden valmistus. Parhaassakin tapauksessa kestää useita vuosia, ennen kuin kaikilla teollisuusaloilla saavutetaan taantumaa edeltänyt taso.

Muotoilualan yritysten liikevaihto

Suomalaisten muotoilualan palveluyritysten (KIBS-yritykset), taiteellisen toiminnan ja muotoiluintensiivisten teollisuusalojen liikevaihto vuonna 2012.

Muotoilualan yritysten liikevaihto vuonna 2012

Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri YTR:n mukaan.

© ORNAMO RY

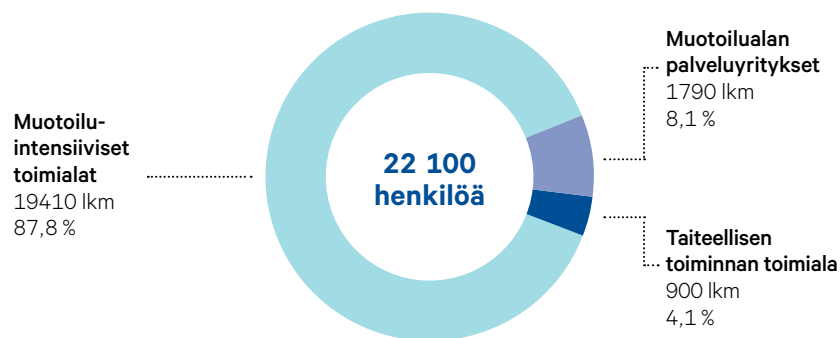
- Suomalaisten muotoilualan yritysten liikevaihto oli Tilastokeskuksen mukaan 3,37 miljardia euroa vuonna 2012.
- Muotoilualan palveluyrityksissä ja muilla muotoiluintensiivisillä toimialoilla toimi 6 940 yritystä ja 7060 yritystoimipaikkaa vuonna 2012.

Muotoilun
toimialat koostuvat
pienyrittäjistä

Muotoilualan yritys- toiminnan työllisyys

- Muotoilu työllistää muotoiluintensiivisessä teollisuudessa, muotoilun palveluyrityksissä ja yritysmuotoisessa taiteellisessa toiminnassa arviolta 22 000 henkilöä kokovuosityöllisyyden käsitteellä mitattuna.
- Muotoilun toimialat ovat hyvin pienyritysvaltaista toimintaa, sillä pääosa yrityksistä työllistää vain omistajayrittäjän itsensä.
- Tästä huolimatta alle kymmenen henkilön yrityksiin kertyy keskimäärin vain vajaa kolmannes muotoilualojen työllisyydestä ja neljännes liikevaihdosta.

Muotoilualan yritysten henkilöstö vuonna 2012

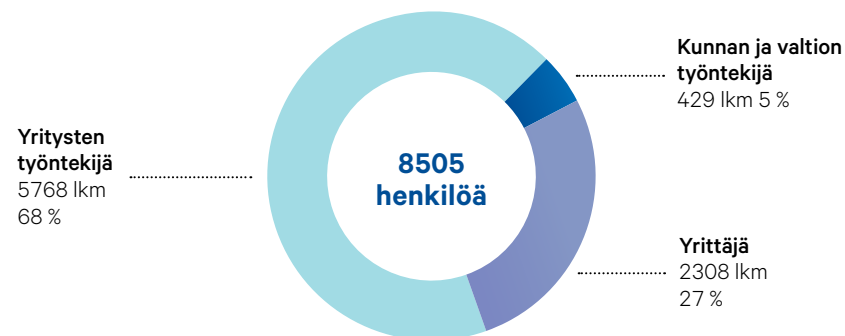

Muotoilualan yritysten henkilöstö vuonna 2012 Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikka-rekisteri YTR:n mukaan. (Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus). © ORNAMO RY

Työllisyys työnantajaryhmittäin

Muotoilualojen ammattikoulutetuista henkilöistä yksityisissä yrityksissä ja yhteisöissä työskenteli vuonna 2010 keskimäärin 95 prosenttia (8 080 henkilöä) ja julkisyhteisöissä viisi prosenttia (430 henkilöä). Ammattikoulutettujen työllisyydestä yrittäjiä oli 27 prosenttiyksikköä (2 300 henkilöä).

Muotoilualan ammattilaisten työllisyys työnantajaryhmittäin 2010 (pl. kuvataiteilijat)

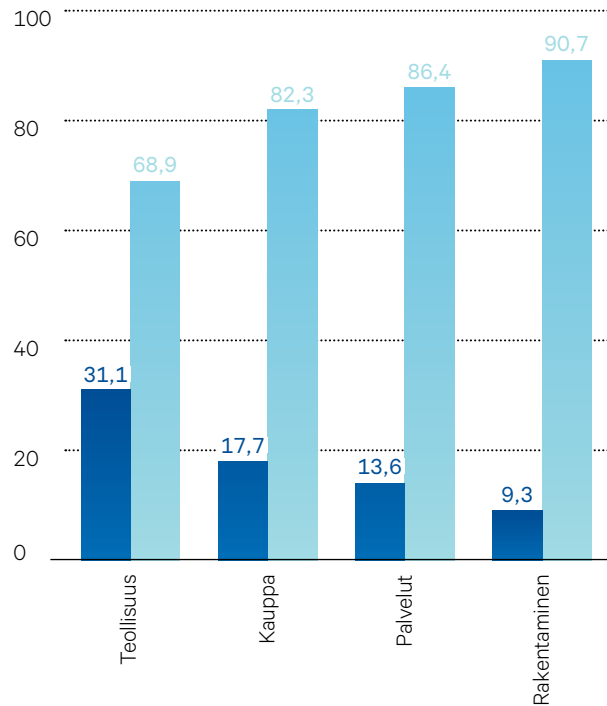

(Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus).

© ORNAMO RY

Muotoilun käyttö asiakastoimialoilla

Muotoilun käyttö yrityksissä päätoimialoittain 2013, prosenttia.

Osuus yrityksistä, prosenttia ■ Käyttää, % ■ Ei käytä, %

Lähde: EK:n pk-yrityskysely 2013. © ORNAMO RY

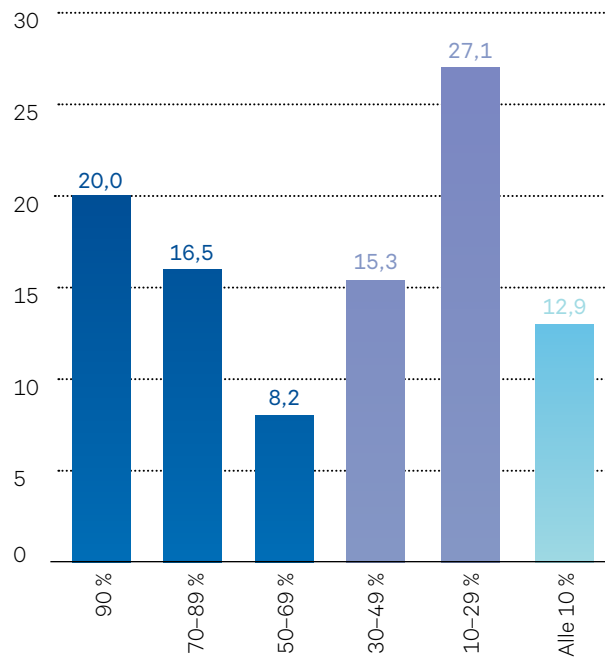
- EK:n pk-yrityskyselyjen ja Ornamon yritys­kyselyjen mukaan keskimäärin 20 prosenttia yrityksistä hyödyntää muotoilua toiminnassaan. Teollisuudessa muotoilua hyödyntää joka kolmas yritys. Teollisessa tuotannossa muotoilu on tärkeää tevanake-teollisuudessa* ja sähkö- ja elektroniikkatuotteiden valmistuksessa.
- Muotoilun käyttö pk-yrityksissä lisääntyy, mutta siitä huolimatta esimerkiksi 60–70 prosenttia pk-teollisuudesta ei panosta aktiivisesti muotoiluun.

* Tevanake = Tekstiili-, vaate-, nahka- ja kenkä­tuotteiden valmistus

Viidennes
yrityksistä panostaa
muotoiluun

Ostopalvelujen merkitys asiakasyrityksille

Ulkopuoliset palvelut muotoilun kokonaiskustannuksista, osuus yrityksistä prosenttia

Ulkopuolisilta palveluntuottajilta ostettujen muotoilupalvelujen osuus muotoilun kokonaiskustannuksista yrityksissä, jotka hyödyntävät muotoilua toiminnassaan, prosenttia yrityksistä.

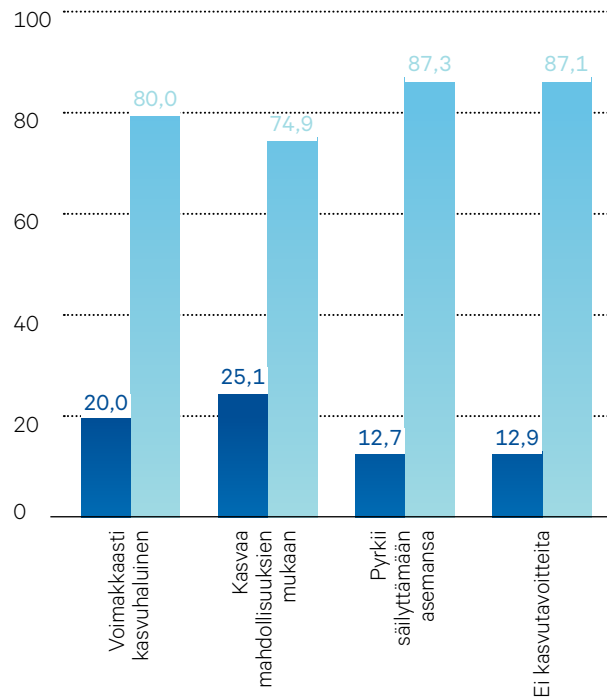
Lähde: EK:n pk-yrityskysely 2013 ja Ornamon yrityskyselyt 2013.

© ORNAMO RY

- Monet organisaatiot yhdistelevät ulkoa ostettuja ja sisäisesti tuotettuja muotoilupalveluja. Strategisesti tärkeitä palveluja ei kuitenkaan mielellään ulkoisteta. EK:n ja Ornamon kyselyjen pohjalta voidaan arvioida, että oman talon ulkopuolelta ostetut palvelut ovat keskimäärin noin 45 prosenttia muotoilun kokonaiskustannuksista. Sisäisesti tuotetut palvelut (In-house -muotoilu) muodostavat noin 55 prosenttia kustannuksista.
- Yrityskyselyjen mukaan nykyinen epävarma taloustilanne ei ole vaikuttanut merkittävästi muotoilua hyödyntävien teollisuusyritysten muotoilupanostuksiin, joskin taantuma on tehostanut muotoiluun tarkoitettujen taloudellisten voimavarojen käyttöä.
- Omaan suunnitteluun taantumalla ei ole ollut vaikutusta, mutta ulkopuolisilta yrityksiltä ostetut muotoilupalvelut ovat hieman supistuneet.
- Vaikka muotoilun ostopalvelut ovat hieman vähentyneet, asiakasyritysten näkemykset ulkopuolisten palveluntuottajien toiminnasta ovat myönteisiä. Parhaimmat pisteet tulevat luotettavuudesta, toiminnan laadukkuudesta ja osaamisesta.
- Vajaa viidennes ostajista totesi, että palveluntuottajien asiakaslähtöisyydessä ja joustavuudessa on parantamista. 46 prosenttia piti ostopalveluja myös hintavina.

Kasvuhaluiset yritykset hyödyntävät muotoilua

Muotoilun käyttö yrityksen kasvuhakuisuuden mukaan 2013, prosenttia yrityksistä.

Osuus yrityksistä, prosenttia ■ Käyttää, % ■ Ei käytä, %

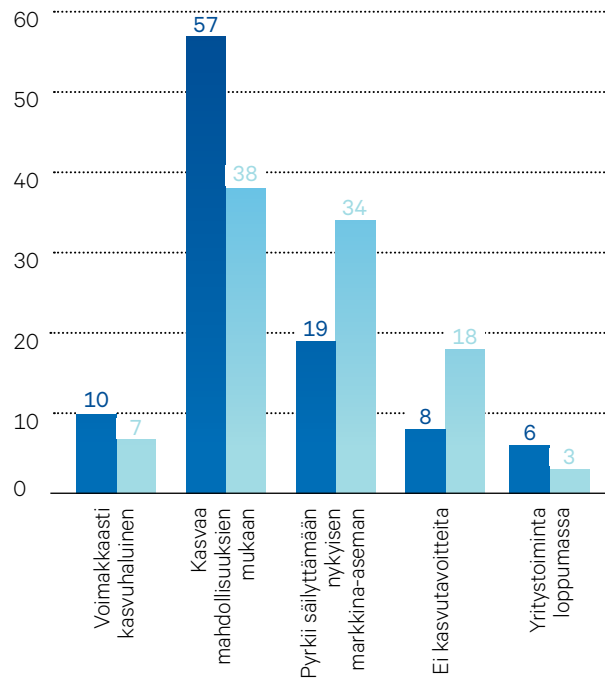
Lähde: EK:n pk-yrityskysely 2013. © ORNAMO RY

- Muotoilun käyttö lisääntyy yrityskoon suurentuessa. Myös kasvuhakuiset yritykset käyttävät enemmän muotoilua kuin asemansa säilyttämiseen tyytyvät yritykset ja yritykset, joilla ei ole kasvutavoitteita.
- Muotoilu on edesauttanut yritysten markkinaosuuden kasvua ja osa yrityksistä on pystynyt laajentamaan maantieteellistä markkina-aluetta ja tuotevalikoimaansa.
- Muotoilu edesauttaa yrityksen kilpailukykyä ja kasvua, sillä se lisää yrityksen mahdollisuuksia erottautua kilpailijoista ja nostaa tuotteesta saatavan hintaa (*brändivaikutukset*). Muotoilua kehittää mm. tuotteen laatua ja käytettävyyttä ja parantaa tuottavuutta yrityksissä.
- Yritykset voivat tehostaa muotoilulla tuotantoprosessiaan, nostaa tuotettujen tavaroiden ja palvelujen laatua, lisätä asiakaslähtöisyyttä, käytettävyyttä ja ekologisuutta.

Muotoilu kilpailukyvyyn vauhdittajana

Uutta kasvua haetaan kansainvälisiltä markkinoilta

Yritysten kasvuhakuisuus muotoilualalla ja pk-yrityskentässä keskimäärin syksyllä 2013

Prosenttia ■ Muotoiluala, % ■ Pk-yritykset yhteensä

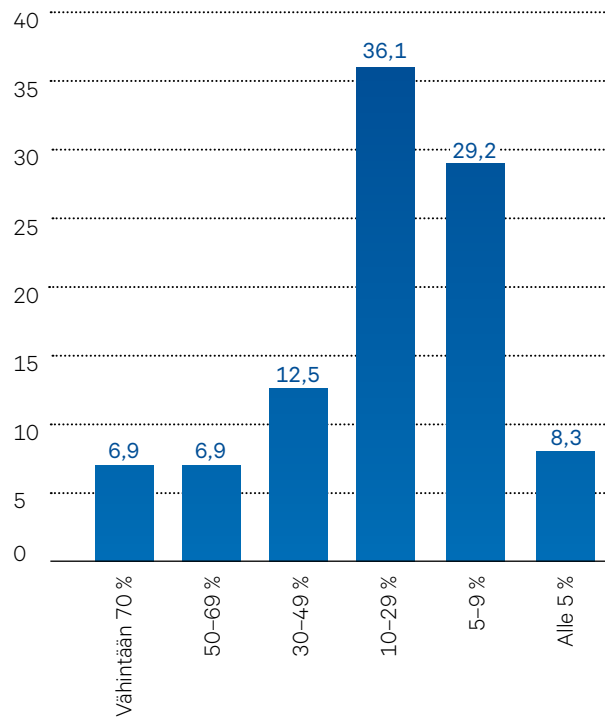
Lähde: Ornamon yritys­kyselyt 2013; Suomen Yrittäjien, Finnveran ja TEM:n pk-yritysbarometri syksy 2013. © ORNAMO RY

- Pääosa muotoilualan yrityksistä suhtautuu varsin luottavaisesti lähitulevaisuuteen. Uutta kasvua haetaan kansainvälisiltä markkinoilta, millä vähennetään riippuvuutta kotimaan suhdanteista
- Vaikka muotoiluala on vahvasti yksinyrittäjävaltaista, noin kymmenen prosenttia alan yrityksistä oli Ornamon kyselyjen mukaan syksyllä 2013 voimakkaasti kasvuhakuisia.
- Muotoilualan yritykset ovat kasvuhakuisempia kuin pk-yritykset keskimäärin.
- Joka kymmenes (10 %) muotoilualan yrityksistä ilmoitti kyselyssä olevan voimakkaasti kasvuhakuinen. Pk-yrityksistä vain 7 % ilmoittaa vastaavaa.
- Muotoilualan yrityksistä mahdollisuuksien mukaan kasvavia on 57 %, kun vastaavasti pk-yrityksistä mahdollisuuksien mukaan kasvavia on vain 38 %.
- Tutkimuksen mukaan pääasiallisia kasvukeinoja ovat toiminnan laajentaminen uusille markkina-alueille sekä tuotevalikoiman laajentaminen. Monet luottavat myös markkinoinnin ja myynnin edistämiseen.

Muotoilualan yritykset ovat kasvuhakuisia

Kansainvälisyys osa muotoiluyrittäjyyttä

Prosenttia vientiä harjoittaneista

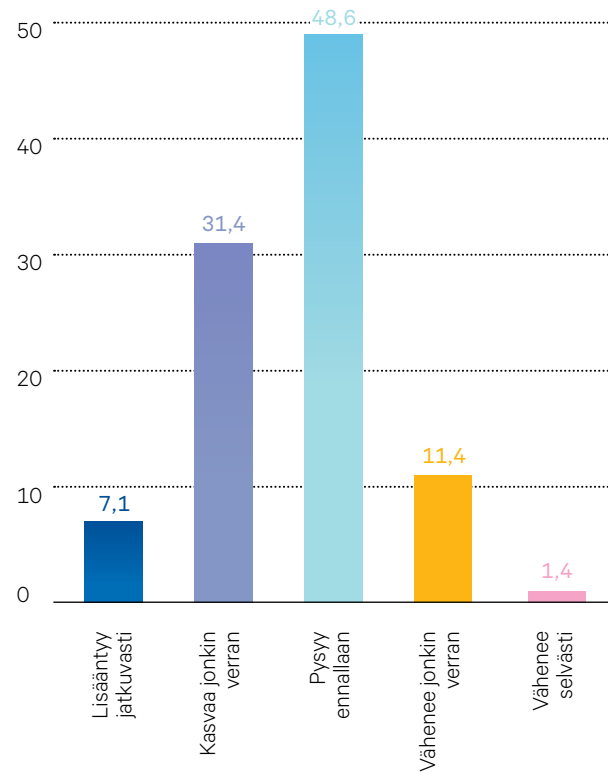
Viennin ja muun kansainvälisen toiminnan osuus ulkomaista toimintaa harjoittaneiden muotoilualan yritysten liikevaihdosta 2012, prosenttia. Lähde: Ornamon yritys­kyselyt 2013.

© ORNAMO RY

- Muotoilualan yritykset näyttävät olevan kansainvälisempiä kuin pk-yritykset keskimäärin, sillä pk-yritysbarometrin mukaan vain 14 prosenttia Suomen pk-yrityksistä harjoittaa vientiä.
- Yli 40 prosenttia kyselyyn vastanneista muotoilualan yrityksistä harjoittaa suoraa vientiä tai muuta ulkomaista toimintaa, mikä on suurempi osuus kuin maamme pk-yrityskentässä keskimäärin
- Monilla suunnittelupalveluja tarjoavilla muotoilualan palveluyrityksillä on enemmän ulkomaisia asiakkaita verrattuna muihin palvelualoihin.

Julkisten hankintojen merkitys muotoilualan yrityksille kasvussa

Julkisten hankintojen kehitys muotoilualalla seuraavan kolmen vuoden aikana.

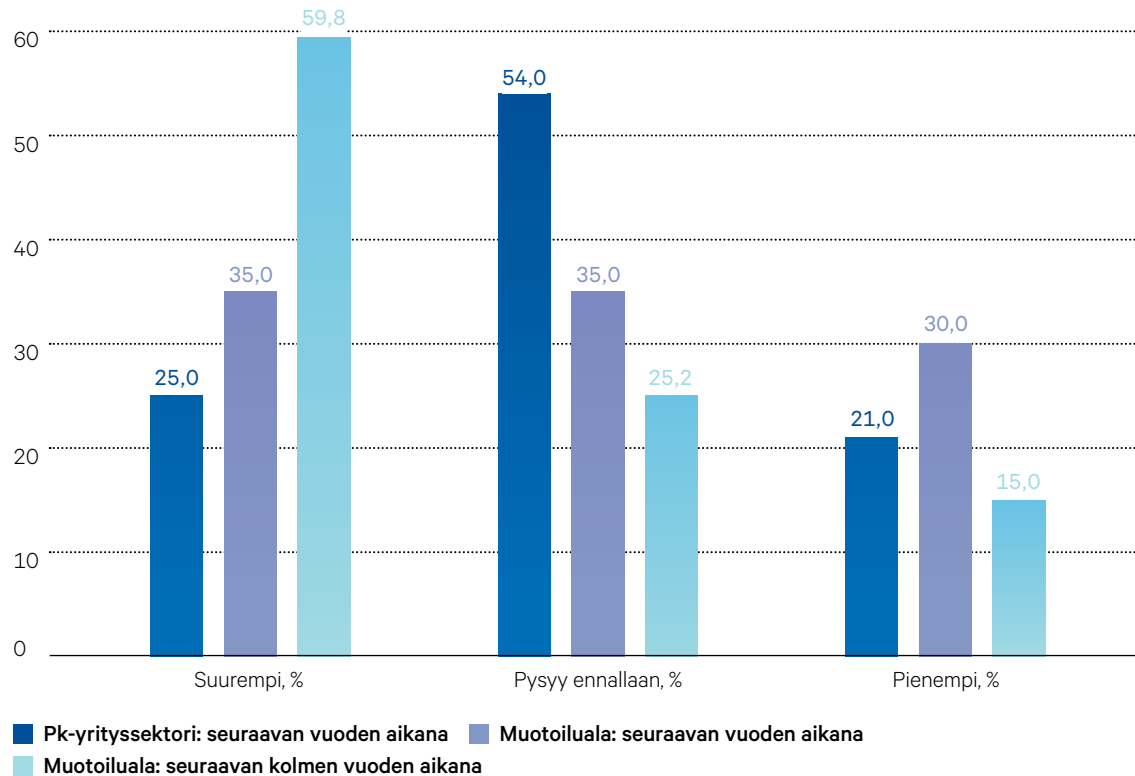

Lähde: Ornamon yrityskyselyt 2013. © ORNAMO RY

- Valtio-organisaatioiden ja kuntayhteisöjen hankinnat ovat tärkeitä tai melko tärkeitä vajaalle kolmasosalle ja jossain määrin tärkeitä 20–25 prosentille alan yrityksiä.
- Samoista yrityksistä noin 39 prosenttia arveli, että julkisyhteisöjen tuote- ja palveluostot lisääntyvät ainakin jonkin verran seuraavan kolmen vuoden aikana.
- Kyselytutkimukset osoittavat, että yritysten arviot julkisten hankintojen toimivuudesta eivät ole erityisen mairittelevia. Yritysten mielestä julkiset hankintayksiköt voisivat ryhtyä kehittämään hankintastrategioitaan.

Muotoilualan optimismi näkyy kasvuodotuksissa

Muotoilualan yritysten ja koko pk-yrityssektorin näkemykset yleisestä kysyntä- ja suhdannenäkymistä seuraavan vuoden ja kolmen vuoden aikana nykytilanteeseen verrattuna, prosenttia.

- Alan yritykset suhtautuvat luottavaisesti lähitulevaisuuteen, vaikka yleinen taloustilanne on haasteellisessa tilanteessa ja kansantalous kasvaa hyvin hitaasti lähivuosina. Noin 55–60 prosenttia yrityksistä oli Ornamon kyselyjen mukaan sitä mieltä, että liikevaihto ja kannattavuus kohoavat vuosina 2013–14, mutta henkilöstön palkkaamiseen suhtaudutaan pidättyvämmiin.
- Alan yrityksissä virinnyt optimismi näkyy liikevaihdon kasvuodotuksissa, sillä noin 60 prosenttia Ornamon kyselyihin vastanneista yrityksistä arveli liikevaihdon kohoavan seuraavan vuoden aikana.
- Ornamon kyselyjen mukaan 35 prosenttia muotoilualan yrityksistä katsoi syksyllä 2013, että yleiset kysyntä- ja suhdannenäkymät paranevat seuraavan vuoden aikana.

Muotoilualan yritysten suhdanne- ja toimialaraportti 2013

Raportti muotoilualojen yrityksistä, yritysprofiilista, markkinoista, kasvuyrittäjyydestä ja lähiajan suhdanneodotuksista

Raportti verkossa

www.ornamo.fi/toimialatutkimus2013

www.ornamo.fi/toimialatutkimus

Mitä ja miten tutkittiin?

Ornamo toteutti ensimmäisen toimialatutkimuksen muotoilun alalta v. 2013–2014 vaihteessa. Tutkimuksen teki Pekka Lith. Tavoitteena oli selvittää ja ennakoida missä toimialoilla muotoilua hyödynnetään, miltä muotoilualan tulevaisuus näyttää ja miten muotoilu edistää talouden kasvumahdollisuuksia. Muotoilupalvelujen käyttöä pk-yrityksissä tutkittiin EK:n lokakuussa 2013 suorittaman pk-yrityskyselyn yhteydessä, johon vastasi määräaikoihin mennessä noin 675 erikokoista ja eri jalostus- ja palvelualoilla toimivaa yritystä.

Vastausprosentiksi muodostui 24 prosenttia. Tuloksia täydennettiin Ornamon omalla, etupäässä suurille muotoilun käyttäjäyrityksille suunnatulla kyselyllä, johon vastasi määräaikoihin mennessä 27 lähinnä teollista toimintaa harjoittavaa yritystä.

Muotoilualan tarjontapuolta kuvaavat yrityskyselyt tehtiin Ornamon toimesta syyskuussa 2013. Saadut tulokset perustuvat muotoilualan yrittäjien tai yritysten vastuuhenkilöiden omiin näkemyksiin yrityksensä ja edustamansa toimialan lähimenneisyyden ja -tulevaisuuden kehitysnäkymistä. Kyselyt lähetettiin 632 muotoilualan toimijalle. Määräaikoihin mennessä kyselyihin vastasi 156 yritystä ja yrittäjää, mikä oli noin 25 prosenttia kohdejoukosta.

